

Korkak bakkal süpermarketlere karşı

2005-11-27 15:30:39

Bakkalların, süpermarketlerin rekabetine karşı korunması amacıyla Ecevit hükümeti döneminde hazırlanan ama daha sonra rafa kalkan ve kamuoyunda 'hipermarketler yasası' olarak bilinen yasa geçen hafta yeniden gündeme geldi. Sanayi ve Ticaret Bakanı'nın isteği üzerine yeniden ele alınan kanun tasarısı üzerindeki çalışmalar son aşamaya yaklaştı. Bu konudaki haberler geçen haftaki ulusal ve yerel gazetelerde çoğunlukla Ferhan Şensoy'un ünlü oyununa atfen 'Kahraman Bakkal Marketlere Karşı' başlığıyla yer aldı.

Süpermarketler gerek sundukları mal çeşitliliği, gerekse fiyat avantajları nedeniyle kısa zamanda geleneksel perakendecilere (bakkallar, kasaplar vs.) karşı önemli bir avantaj elde ettiler. 1998 de 155 bin olan bakkal sayısı bugün 122 bine düşmüş durumda. Benzer durum kasaplar ve manavlar için de geçerli. Bakkallar marketlerin rekabetinden çok şikayetçiler. Bu nedenle bazı önlemler almaya çalışıyorlar. Ancak bakkalların yaptığı kahraman bir bakkalın yapması gerektiği gibi marketlerle göğüs göğse bir mücadele değil, aksine korkaklar gibi başkalarını (politikacıları) arkalarına alıp onlar aracılığıyla marketlerle savaşılmaya çalışıyorlar.

Geçen defa gündeme geldiğinde kanunla ilgili tartışmalar daha çok belirli büyüklükteki marketlerin şehir dışına taşınması üzerine odaklanıyordu. Bu defa, büyük mağazaların resmi tatil günleri ve Pazar günleri kapatılmasına yoğunlaşıyor. Yani bakkallar marketlerle piyasa koşullarında mücadele etmektense siyasileri, yasaları arkalarına alıp mücadele etmeye çalışıyorlar. Bu mu kahramanlık?

Bazıları büyük sermayeye sahip marketlerle küçük sermayeli bakkalların rekabet etmesinin mümkün olmadığını söyleyebilirler. Gerçekten de marketlerin büyük ölçekli satın alımları nedeniyle önemli maliyet avantajı sağlayacakları aşikârdır. Ancak bakkalların da avantajları olduğu unutulmamalıdır. Öncelikle, hiçbir süpermarket tüketiciye bakkalı kadar yakın değildir. İkincisi, bakkalda yapılan alışveriş mal alışverişi yanında sosyal ilişkileri de geliştirir. Süpermarketlerde alışveriş yapılırken tüketici sadece raflarla temas halindedir. Bakkala gittiğinizde ise hem alışveriş yapabilir hem de mahallenizin bakkalı ile memleket meseleleri üzerine muhabbet edebilirsiniz. Üçüncü olarak, bakkalların çalışma saatleri süpermarketlere göre daha esnek olabilir. Dördüncüsü, bakkallardan veresiye alışveriş yapmak mümkündür. Son olarak, süpermarketlerin aksine bakkallar vergiden ya da diğer resmi harcamalardan daha kolaylıkla kaçınabilirler. Bakkallar bu avantajlarını kullanarak süpermarketlerle rekabet şanslarını arttırabilirler.

Bakkalların tamamı mümkün olan tüm çabayı gösterebilirler mi? Hayır. Büyük bir ihtimalle bakkalların bir kısmı marketlerin rekabetine dayanamayıp piyasadan silineceklerdir. Ancak bunun iyi mi yoksa kötü mü olduğunu değerlendirirken ekonominin tamamındaki toplam kazançları ve kayıpları değerlendirmek gerekir. Rekabet birkaç bin bakkalın zararına olabilir ama fiyat indirimleri milyonlarca tüketicinin yararına. Bu kanunu destekleyenler kendilerine şu soruyu sormalıdır: Birkaç bin bakkalı korumak adına milyonlarca tüketiciyi zarara uğratmak doğru bir davranış mıdır? Kuşkusuz bazı insanların işlerini kaybetmeleri arzulanan bir şey değildir. Ancak bazılarının işlerini kaybetmesi uzun dönemde -işlerini kaybedenler de dâhil- herkesin yararına. Örneğin, matbaanın keşfiyle birçok hattat işlerini kaybetmiştir. Acaba hattatları korumak adına matbaanın hayata geçmesi engellense bugün daha mı mutlu olurduk? Hazır giyim endüstrisinin gelişi ile giyim

HOMOEKONOMİKUS :: Murat Çokgezen

Korkak bakkal süpermarketlere karşı

kuşam önemli ölçüde ucuzladı ama birçok terzi işini kaybetti. Acaba o zaman terzilerin korunması adına hazır giyim üretiminin engellenmesi için bir yasa çıkarılsaydı şimdi daha mı iyi bir konumda olurduk? Mesela bakkallar terzileri korumak adına giyim kuşama daha fazla para ödemeyi kabul ederler mi?

Rekabet toplumları ileri götüren, refahı arttıran itici güçtür. Bu sürecin kazananları ve kaybedenleri olacaktır. Kaybedenler kaçınılmaz sonlarını geciktirmek için rekabet ortamını sulandırmaya çalışabilirler. Politikacılar da oy uğruna bu çabaya destek olabilirler. Ancak unutulmamalıdır ki, bu çabalar kaçınılmaz sonu durdurmadığı gibi toplumların daha iyi bir yaşam seviyesine ulaşmalarını geciktirmekten başka bir işe yaramazlar.